

02:2006 ARBEJDSPAPIR

Mona Larsen og
Max Mølgaard Müller

55-59-ÅRIGES HØJE LEDIGHED

EN KVANTITATIV UNDERSØGELSE

FORSKNINGSAFDELINGEN FOR BESKÆFTIGELSE OG ERHVERV

**55-59-ÅRIGES HØJE
LEDIGHED
EN KVANTITATIV UNDERSØGELSE**

**Mona Larsen
Max Mølgaard Miiller**

**Beskæftigelse og Erhverv
Arbejdsrapport 02:2006**

Socialforskningsinstituttets arbejdsrapporter indeholder foreløbige resultater af undersøgelser og forarbejder til artikler eller rapporter. Arbejdsrapporter udgives i et begrænset oplag som grundlag for en faglig diskussion, der indgår som led i forskningsprocessen. Læseren bør derfor være opmærksom på, at resultater og fortolkninger i den færdige rapport eller artikel vil kunne afvige fra arbejdsrapporten. Arbejdsrapporter er ikke omfattet af de procedurer for kvalitetssikring og redigering, som gælder for instituttets forskningsrapporter.

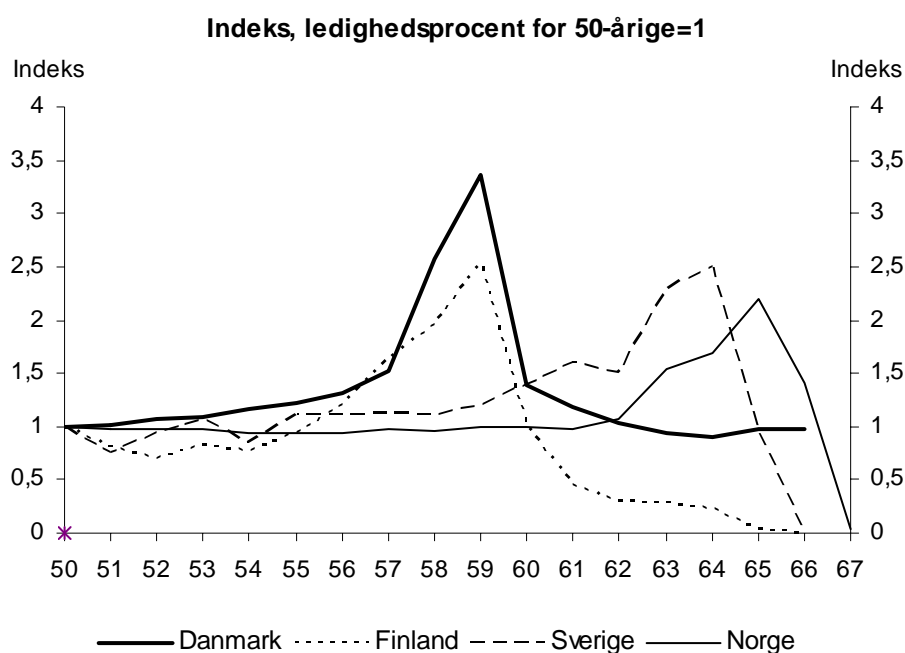
Indholdsfortegnelse

1. Generelt om undersøgelsen.....	3
Data	4
Om indhold i arbejdsrapporten.....	5
Hovedresultater	5
2. Ledighedsomfang, aktiveringsindsats og AF's formidlingsindsats	8
Særregler for ledige på 55 år og derover.....	8
2.1. Antal fuldtidsledige.....	8
2.2. Ledighedsprocent	9
2.3. Ledighedens varighed	11
2.4. Aktiveringsindsats.....	12
Aktiveringsgrad.....	12
Indhold i aktiveringsindsatsen	14
2.5. AF's formidlingsindsats.....	16
3. Karakteristika og årsager til arbejdsophør blandt ledige, der står til rådighed	19
3.1. Rådighed	19
3.2. Karakteristik af de ledige	20
Ledighedsperiode	20
Uddannelse.....	21
Ophold i Danmark.....	22
Bopæl	23
Erhvervsmæssig status	24
Fag i seneste stilling.....	25
Opsamling	26
3.3. Hovedårsag til ophør med seneste job	26
4. Jobsøgning for ledige, der står til rådighed.....	28
Søgeperiode.....	28
Arten af det søgte arbejde	29
Søgemetoder	29
Chance for ansættelse.....	31
Litteratur.....	33
Bilag.....	34

1. Generelt om undersøgelsen

I dag er 55-59-årige den aldersgruppe i Danmark, der har den største ledighed. Senest har Velfærdskommissionen (2005b) med udgangspunkt i tal for Danmark, Sverige, Norge og Finland argumenteret for, at regelsættet for adgangen til tilbagetrækningsordningerne spiller en rolle for ledighedens fordeling på alder.

Figur 1.1 Ledighed fordelt på aldersgrupper i de nordiske lande.

Anm.: Danmark: Gennemsnit for årene 2000-2003. Sverige: Gennemsnit for årene 2001-2004. Finland: 2001. Norge: 2004
Kilde: Velfærdskommissionen (2005).

I Danmark er 60 år således den alder, hvor man tidligst kan få adgang til efterløn (jf. Figur 1.1). I Finland er der ligeledes en førtidig tilbagetrækningsmulighed ved 60 år. I Sverige er der ikke en frivillig mulighed for førtidig tilbagetrækning og den normale tilbagetrækningsalder er 65 år. I Norge eksisterer der ganske vist en førtidig tilbagetrækningsmulighed ved 62-66 år, men den dækker relativt set væsentligt færre personer end fx efterlønsordningen i Danmark.

Som mulige årsager til den høje ledighed blandt de 55-59-årige i Danmark anfører Velfærdskommissionen (2005a) på den ene side, at personer, som bliver ledige kort før 60-årsalderen, kan være mindre tilbøjelige til at søge nyt arbejde, når de kun har kort tid tilbage på arbejdsmarkedet. På den

anden side anføres, at arbejdsgivere samtidig kan være tilbageholdende med at ansætte ældre ledige, når der er udsigt til, at de kun har få år tilbage på arbejdsmarkedet. Dette arbejdsrapport har til formål at danne baggrund for og bidrage til en diskussion af den høje ledighed blandt 55-59-årige.

Nærværende undersøgelse er kvantitativ og tager udgangspunkt i data på individniveau. Den indgår som en del af en større undersøgelse om "Fastholdelse og rekruttering af seniorer", som desuden består af såvel en kvantitativ som en kvalitativ virksomhedsundersøgelse. Disse undersøgelser belyser bl.a. virksomheders holdninger og praksis i relation til rekruttering af personer på 50 år eller derover. Endvidere gennemføres en kvalitativ undersøgelse af 55-59-årige ledige, hvis formål er at belyse de lediges erfaringer, oplevelser, holdninger og adfærd i forhold til dels at være ledig, dels at komme i arbejde igen.

Data

Nærværende arbejdsrapport tager udgangspunkt i data fra Danmarks Statistik fra henholdsvis Statistikbanken og Arbejdskraftundersøgelsen samt data fra Arbejdsmarkedsstyrelsen. Sidstnævnte omfatter oplysninger om antallet af jobformidlinger og besatte pladser fordelt på alder. De anvendte data fra Statistikbanken er totaltdækkende registerdata, mens data fra Arbejdskraftundersøgelsen kun omfatter et mindre udsnit af den danske befolkning. Der er tale om spørgeskemaoplysninger, der primært er indsamlet via telefoninterview, dvs. at disse data er baseret på de interviewedes egne udsagn. Fordelen ved sidstnævnte er, at der fås mere detaljerede oplysninger om bl.a. ledige og deres adfærd.

Arbejdskraftundersøgelsen gennemføres kontinuerligt med dataindsamling i alle årets uger med oplysninger om den foregående referenceuge. Der er tale om en roterende panelundersøgelse, hvilket betyder, at ca. en tredjedel af den samlede stikprøve på 16.665 personer i alderen 15-74 år udskiftes hvert kvartal, en tredjedel interviewes igen i næste kvartal og endnu en gang et år senere. Interviewene er hovedsageligt gennemført via telefoninterview, men personer, der ikke kan træffes pr. telefon, får tilsendt et spørgeskema. Vi anvender et særudtræk, der omfatter 3108 personer i alderen 16-64 år, som alle var ledige ifølge ILO's (FN's internationale arbejdsorganisation) definition på et givent tidspunkt i 2004. For nærmere beskrivelse af ILO's definition, se kapitel 3.

Om indhold i arbejdsrapporten

I arbejdsrapporten beskrives de ledige i videst muligt omfang ud fra aldersgrupperne 16-29 år, 30-49 år, 50-54 år, 55-59 år og 60-64-år med fokus på de 55-59-årige. I kapitel 2 belyses ledighedsomfang, aktiveringsindsats og AF's formidlingsindsats, mens vi i kapitel 3 ser på, i hvilket omfang de ledige står til rådighed. De ledige, der står til rådighed, beskrives ud fra en række karakteristika og desuden belyses årsagen til de lediges ophør med deres seneste job. I kapitel 4 belyser vi jobsøgningsadfærden blandt ledige, der står til rådighed.

Hovedresultater

- I 2004 var der registreret ca. 176.000 fuldtidsledige i alderen 16-64 år, hvoraf 15 pct. svarende til ca. 26.000 var 55-59 år. Medregnes de aktiverede udgjorde de 55-59-årige ca. 33.000 fuldtidspersoner svarende til 14 pct. af alle, der var registreret som ledige eller var i aktivering.
- 6,4 pct. af den samlede arbejdsstyrke var registreret som ledig mod 8,3 pct. af de 55-59-årige. Når aktiverede indgår i opgørelsen stiger tallet for de 55-59-årige til 10,4 pct. mod 8,8 pct. af arbejdsstyrken som helhed.
- Ledige 55-59-årige har længere ledighedsperioder end andre ledige.
- Forsikrede ledige i alderen 55-59 år aktiveres i mindre omfang end forsikrede ledige i yngre aldersgrupper.
- Aktivering af forsikrede ledige i alderen 55-59 år består i højere grad af offentlige løn-tilskudsjob og i mindre grad af private løn-tilskudsjob og ordinær uddannelse sammenlignet med aktivering af yngre forsikrede ledige.
- AF formidler i mindre omfang ordinære job af over fem dages varighed til ledige 55-59-årige end til andre aldersgrupper.
- AF's formidling af ordinære job af over fem dages varighed resulterer i lige så høj grad i ansættelse for ledige 55-59-årige som for ledige i andre aldersgrupper.
- AF's formidling af ordinære job på op til fem dages varighed resulterer i mindre omfang i ansættelse, når det gælder ledige 55-59-årige, end når det drejer sig om ledige under 50 år.
- Ledige 55-59-årige står i mindre grad til rådighed for arbejdsmarkedet end andre ledige.

- 55-59-årige ledige, der står til rådighed, adskiller sig på en række områder – bl.a. mht. uddannelsesniveau, bopæl samt tidligere branche og ansættelsesforhold – fra tilsvarende ledige i andre aldersgrupper.
- 155-59-årige ledige, der står til rådighed, er i højere grad blevet afskediget fra deres seneste arbejde end ledige under 55 år. 55-59-årige har dog tilsyneladende ikke generelt større afskedigelsesrisiko end andre aldersgrupper.
- 55-59-årige ledige, der står til rådighed, har (på interviewtidspunktet) i mindre grad fået tilsagn om at kunne starte nyt arbejde end tilsvarende ledige under 55 år.
- Der er ikke noget, der indikerer, at ledige 55-59-årige, der står til rådighed for arbejdsmarkedet, er ledige i længere tid før de begynder at søge nyt arbejde end tilsvarende ledige under 55 år.
- De 55-59-årige ledige, der står til rådighed, skiller sig ud på et enkelt område i forhold til jobsøgningsmetoder. En væsentlig mindre andel af denne gruppe har indrykket eller svaret på stillingsopslag i aviser, fagblade eller på Internettet i forhold til de ledige under 55 år. De to grupper anvender dog lige mange jobsøgningsmetoder samlet set.
- En mindre andel af de ledige 55-59-årige, som står til rådighed, kommer til jobsamtale i forhold til ledige under 55 år.

Resultaterne indikerer, at den høje ledighed blandt 55-59-årige snarere er en følge af, at disse ledige er længere om at komme i arbejde efter at være blevet ledige end af, at de har en større risiko for at blive ledige.

Bidrag til mulige forklaringer på, at 55-59-årige ledige er længere om at komme i arbejde igen end andre ledige:

- 55-59-årige forsikrede ledige står i mindre grad til rådighed end andre forsikrede ledige.
- 55-59-årige ledige, der står til rådighed, har et lavere uddannelsesniveau end tilsvarende yngre ledige.
- Ledige 55-59-årige aktiveres i mindre omfang end andre ledige. AF og kommunernes mulighed for at fravige pligten om aktivering af ledige 58-59-årige er formentlig en medvirkende årsag hertil.

- Aktiveringsindsatsen rettet mod 55-59-årige synes at være sammensat af mindre effektive virkemidler i forhold til at få de forsikrede ledige i arbejde igen sammenlignet med andre aldersgrupper.
- Særregler i form af forlænget dagpengeret for 55-59-årige kan tænkes at reducere disse lediges motivation til at komme i arbejde igen.
- AF formidler i mindre omfang ordinære job på over fem dages varighed til 55-59-årige ledige på trods af, at formidlingseffekten heraf er den samme som for andre ledige.
- Effekten af AF's formidling af ordinære job på op til fem dages varighed er lavere for 55-59-årige ledige.

Det skal understreges, at de anførte forklaringer baseret på kvantitative data på individniveau *ikke* er udtømmende. Andre dele af undersøgelsen om ”Fastholdelse og rekruttering af seniorer”, der omfatter såvel virksomhedsundersøgelser samt interviews med ledige seniorer, vil som nævnt ligeledes bidrage med mulige forklaringer på den høje ledighed blandt de 55-59-årige.

2. Ledighedsomfang, aktiveringsindsats og AF's formidlingsindsats

I dette kapitel belyser vi omfanget af ledighed, aktiveringsindsatsen og AF's formidlingsindsats med fokus på de 55-59-årige. Opgørelserne i afsnit 2.1-2.4 er baseret på tal fra Danmarks Statistiks Statistikbank, mens opgørelserne i afsnit 2.5 er baseret på tal fra Arbejdsmarkedsstyrelsen – medmindre andet er angivet.

Særregler for ledige på 55 år og derover

Der eksisterer en række særregler for forsikrede ledige på 55 år¹ og derover, som har betydning for forskelle i ledigheds- og aktiveringsomfang mellem de enkelte aldersgrupper. Mens det for andre forsikrede ledige gælder, at man kan få dagpenge i maksimalt fire år og har ret og pligt til aktivering efter ét års ledighed, gælder følgende særregler for forsikrede ledige, der har passeret 55-årsalderen:

- Et medlem af en arbejdsløshedskasse, der er fyldt 55 år, og som ved fortsat medlemskab og indbetaling af efterlønsbidrag kan opfylde anciennitetskravet for at gå på efterløn ved det fyldte 60 år, bevarer retten til dagpenge indtil det 60. år.
- Et medlem af en arbejdsløshedskasse, der er fyldt 60 år, kan højst få dagpenge i 2,5 år.
- De regionale arbejdsmarkedsråd kan efter en konkret vurdering fastsætte retningslinier for at fravige pligten om tilbud til ledige på 58-59 år, der vil kunne opfylde betingelserne for at gå på efterløn ved 60 år. De har fortsat ret til tilbud efter reglerne.
- 60-64-årige har ret og pligt til aktivering efter ½ års ledighed.

2.1. Antal fuldtidsledige

Der var registreret ca. 176.000 fuldtidsledige i alderen 16-64 år i 2004. Ud af denne total var knap 16.000 personer 50-54 år, ca. 26.000 var 55-59 år, mens ca. 9.400 var 60-64 år. De 55-59-årige udgjorde således 15 pct. af det samlede antal registrerede fuldtidsledige. Opgørelsen af registreret ledighed omfatter imidlertid ikke ledige i aktivering. Indregnes de aktiverede i opgørelsen finder vi, at godt 243.000 fuldtidspersoner i alderen 16-64 år var registreret som ledige eller var i aktivering i

¹ 97 pct. af de registrerede ledige i alderen 55-59 år er arbejdsløhedsforsikrede. Andelen er 95 pct., når ledige i aktivering indgår i beregningen.

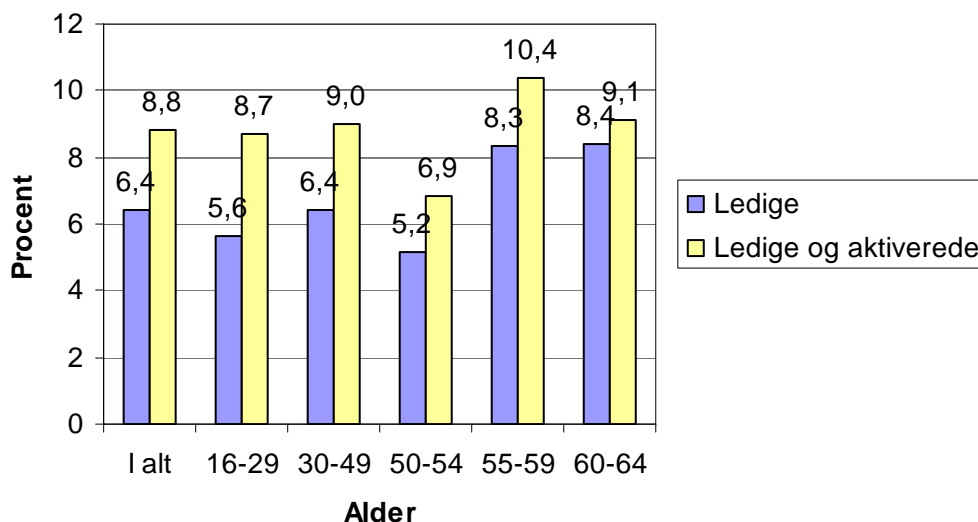
2004. Heraf var ca. 33.000 personer 55-59 år svarende til 14 pct. Til sammenligning udgjorde de 50-54-årige og de 60-64-årige henholdsvis 21.000 og 10.000 personer.

Da de forskellige fødselsårsgange varierer i størrelse, siger opgørelserne imidlertid ikke noget om overrepræsentationen af de 55-59-årige blandt de ledige. For at få et billede heraf ser vi i stedet på ledighed i procent af arbejdsstyrken fordelt på alder.

2.2. Ledighedsprocent

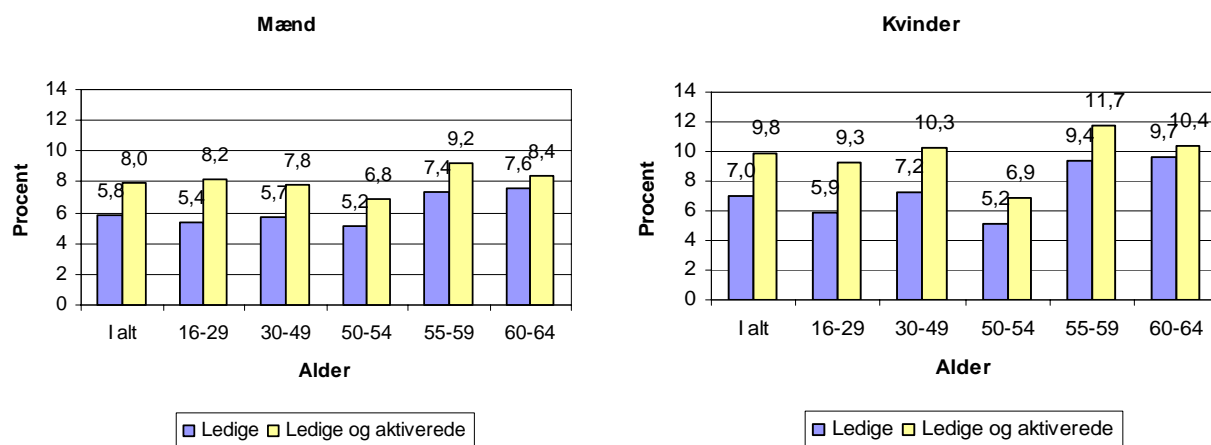
På landsplan var 6,4 pct. af arbejdsstyrken registreret som ledige i 2004 (jf. Figur 2.1). Til sammenligning var den registrerede ledighed blandt 55-59-årige 8,3 pct. Ledigheden blandt de 60-64-årige lå på samme niveau. 50-54-årige havde derimod en registreret ledighedsprocent på 5,2 pct., hvilket altså var lavere end gennemsnittet. Inddrager vi aktiverede i beregningen af ledighedsprocenten (kaldet "bruttoledighedsprocent") finder vi også her, at de 55-59-årige havde den største (brutto-) ledighedsprocent. Set i forhold til arbejdsstyrken som helhed er forskellen dog formindsket. 10,4 pct. af de 55-59-årige var således ledige eller aktiverede, mens det tilsvarende tal for de 16-64-årige var 8,8 pct. De 50-54-årige lå fortsat lavest med 6,9 pct., mens 60-64-årige lå tættere på gennemsnittet for arbejdsstyrken som helhed med 9,1 pct. At forskellene mellem de 55-59-årige og arbejdsstyrken formindskes, når der tages højde for aktivering, hænger bl.a. sammen med, at forsikrede ledige i alderen 55-59 år blev aktiveret i mindre omfang end 50-57-årige, se Beskæftigelsesministeriet (2005a). Denne forskel kan tilskrives særreglen om, at 58-59-årige kan friholdes for aktivering, jf. særreglerne der står anført indledningsvist i kapitlet. Aktiveringsindsatsen belyses nærmere i afsnit 2.4.

Figur 2.1. Registrerede fuldtidsledige samt registrerede fuldtidsledige og -aktiverede, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent af arbejdsstyrken.

Den relativt høje ledighed blandt de 55-59-årige kan genfindes blandt både mænd og kvinder, uanset om vi ser på registreret ledighed eller ”bruttoledighed” (jf. Figur 2.2.). Blandt de 55-59-årige mænd var 7,4 pct. således registreret som ledige i 2004, mens 9,2 pct. var ”bruttoledige”. De tilsvarende tal for mænd i arbejdsstyrken som helhed var henholdsvis 5,8 pct. og otte pct. Tallene for kvinder var henholdsvis 9,4 og 11,7 pct. for de 55-59-årige mod henholdsvis syv og 9,8 pct. for arbejdsstyrken som helhed. Det fremgår således, at de 55-59-årige kvinder var mere ledige end de jævnaldrende mænd. Dette mønster kan i øvrigt genfindes i alle aldersgrupper – bortset fra blandt de 50-54-årige.

Figur 2.2 Registrerede fuldtidsledige samt registrerede fuldtidsledige og -aktiverede opdelt på aldersgrupper, 2004. Særskilt for a) mænd og b) kvinder. Procent af arbejdsstyrken.

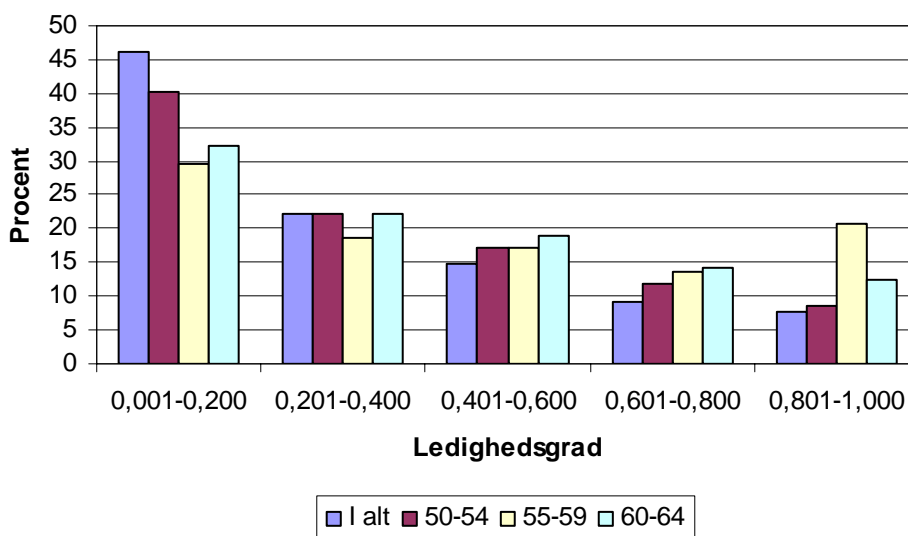

Gennemgangen ovenfor på basis af tal fra 2004 understreger, at ledigheden blandt de 55-59-årige er relativt høj, om end forskellen indskrænkes, når ledige i aktivering indgår i beregningerne.

2.3. Ledighedens varighed

Ledighedsgrad er et mål for, hvor stor en del af året, den ledige har været uden arbejde. Ifølge opgørelser af registreret ledighed var omtrent 572.000 personer berørt af ledighed i kortere eller længere tid i 2004, heraf var 54 pct. kvinder. Kigger vi på, hvor stor en del af året de ca. 572.000 personer var ledige, viser det sig, at 46 pct. gik ledige i maksimalt en femtedel af året, dvs. mindre end 2½ måned, mens otte pct. gik ledig i mere end 80 pct. af året svarende til mindst 9½ måned (jf. Figur 2.3). De 55-59-årige skiller sig markant ud ved at være den aldersgruppe, hvor relativt flest af de registrerede ledige var ledige i mere end 9½ måned i 2004. Det drejer sig om hele 21 pct. af de 55-59-årige mod otte pct. i arbejdsstyrken som helhed. Tallene for 50-54-årige og 60-64-årige var henholdsvis ni og 12 pct.

Figur 2.3 Registrerede ledige fordelt på ledighedsgrad, i alt (16-64 år), 50-54 år, 55-59 år og 60-64 år, 2004. Procent.

De skitserede forskelle er baseret på tal, der ikke tager højde for, at aktiveringsomfanget er ujævnt fordelt på aldersgrupper. Med udgangspunkt i analysedatasættet DREAM belyser Beskæftigelsesministeriet (2005a), hvor stor en andel af de forsikrede ”bruttoledige” 50-65-årige, der har en sammenhængende ledighedsperiode på mere end fire år bag sig – opgjort i uge 21, 2004. Opgørelsen

viser, at hver fjerde af de 56-59-årige har været ”bruttoledig” i mere end fire år mod knap hver femte af de 55-årige, ca. syv pct. af de 50-54-årige og mellem 3-13 pct. af de 60-64-årige.²

Tallene for de 55-59-årige tyder således på, at den relativt høje ledighed i aldersgruppen bl.a. kan henføres til, at ledige 55-59-årige har længere ledighedsperioder end andre ledige. En medvirkende årsag til de relativt lange ledighedsperioder kan bl.a. være særreglen om forlænget dagpengeregulering for ledige over 55 år, der har ret til efterløn som 60-årig, jf. indledning i kapitel 2.

2.4. Aktiveringsindsats

I dette afsnit ser vi på, i hvilket omfang 55-59-årige adskiller sig fra andre aldersgrupper, når det gælder omfanget af og indholdet i den gennemførte aktiveringsindsats.

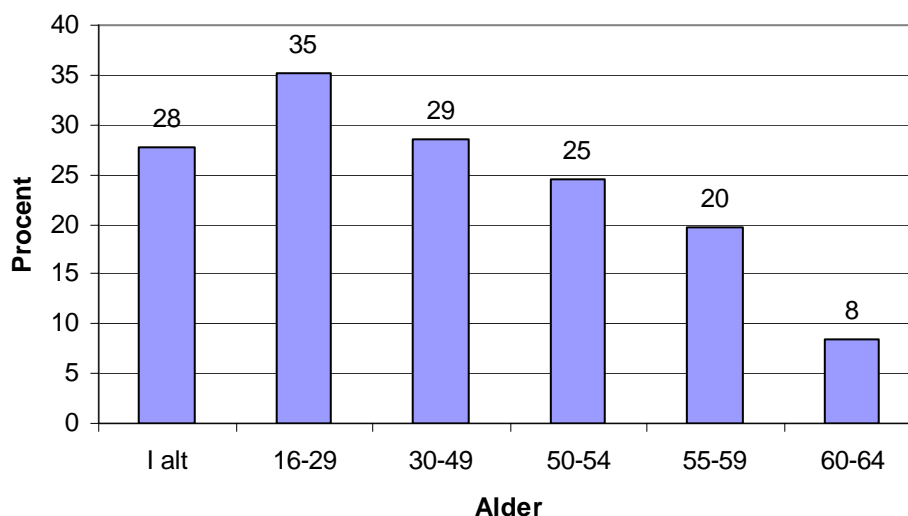
Aktiveringsgrad

Der er som tidligere nævnt forskel på, i hvor høj grad ledige indenfor de enkelte aldersgrupper aktiveres. Med udgangspunkt i samtlige ”bruttoledige” i 2004 finder vi, at andelen af ”bruttoledige”, der aktiveres, falder med alderen (jf. Figur 2.4)³. Lidt mere end hver fjerde i arbejdsstyrken som helhed er aktiveret mod hver femte af de 55-59-årige og hver tolvte af de 60-64-årige. Dette er imidlertid ikke et retvisende billede, idet aktiveringen af forsikrede ledige typisk iværksættes efter 1 års ledighed (kravet for dem, der under 30 år, og for de 60-64-årige er dog aktivering efter et halvt år), og de respektive aldersgrupper er som nævnt ikke ledige i lige lang tid. I princippet bør vi derfor sammenligne aktiveringsgraden for grupper med lige lange ledighedsperioder, f.eks. et år.

² I princippet ryger forsikrede ledige ud af dagpengesystemet efter 4 års ledighed/aktivering. Forklaringen på, at der blandt de 50-54-årige findes ledige, der har ”bruttoledighedsperioder” på over fire års varighed skyldes ifølge Beskæftigelsesministeriet (2005a), at der i forbindelse med afkortningen af dagpengeperioden til 4 år var forskellige indfasningsordninger, som ledige stadig kan være omfattede af.

³ Aktiveringsgraden i 2004 er beregnet som et gennemsnit af indsatsen i årets fire kvartaler.

Figur 2.4. Fuldtidsdeltagere i aktivering fordelt på aldersgrupper, 2004. Procent af antal ledige og aktiverede.

Beskæftigelsesministeriet (2005a) har med udgangspunkt i analysedatasættet DREAM kigget på, hvor stor en andel af de 50-65-årige forsikrede ”bruttoledige” – med over et års ledighed bag sig – der er i aktivering på opgørelsestidspunktet (uge 21, 2004). Dette betegnes aktiveringsgraden. Af beregningerne fremgår, at en væsentlig lavere andel af de 58-59-årige er i aktivering sammenlignet med de 50-57-årige. Det drejer sig således om henholdsvis hver femte af de 58-årige, hver tiende af de 59-årige, og op mod halvdelen af de 50-57-årige. Den lave aktiveringsgrad for de 58-59-årige er givetvis en følge af særreglen om, at regionerne kan vælge at friholde denne aldersgruppe fra aktivering. Aktiveringsgraden for de 60-64-årige er på 13-16 pct., hvilket ifølge Beskæftigelsesministeriet (2005a) er lavere end forventet, da 60-64-årige som nævnt skal aktiveres efter et ½ års ledighed.

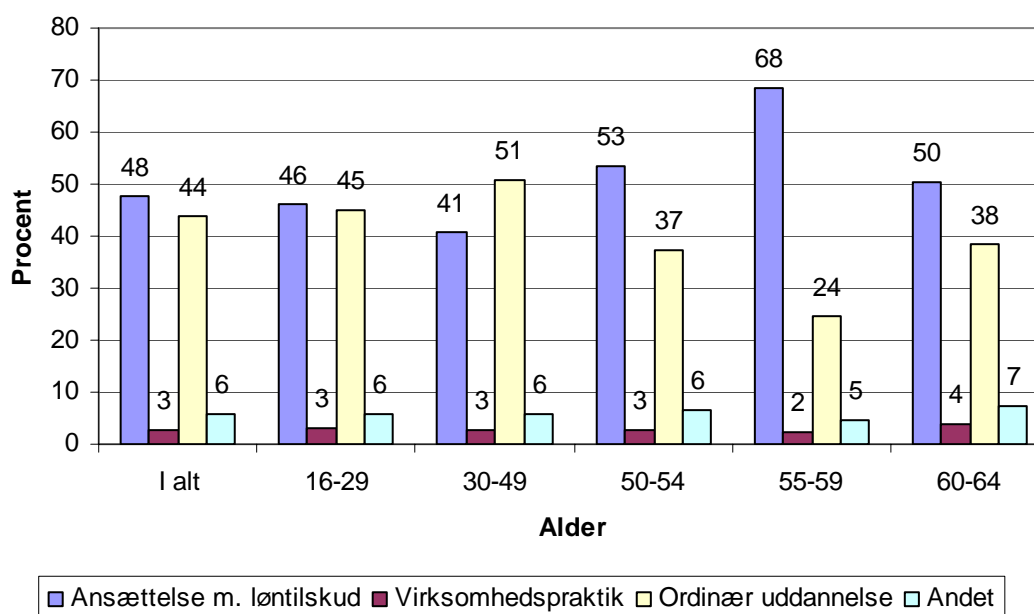
Det generelle billede af aktiveringsgraden er, at gruppen af 55-59-årige ledige aktiveres mindre end yngre aldersgrupper. Tidligere undersøgelser indikerer, at aktivering har en positiv men begrænset effekt på chancen for at komme i beskæftigelse, se fx Pedersen og Tranæs (2004). Dertil kommer, at der synes at være en positiv motivationseffekt forbundet med iværksættelse af aktivering, dvs. at ledige, der står overfor at skulle aktiveres, i højere grad søger beskæftigelse på egen hånd end de ellers ville have gjort, se fx Geerdsen (2006), Rosholm og Svarer (2004) og Geerdsen og Graversen (2002). Ud fra den betragtning, at aktivering forbedrer lediges beskæftigelsesmuligheder, kan forskelle i aktiveringsgrad bidrage til at forklare, at ledigheden er højere blandt de 55-59-årige end blandt andre aldersgrupper.

Indhold i aktiveringsindsatsen

I dette afsnit ser vi på, om indholdet i aktiveringsindsatsen overfor 55-59-årige ledige adskiller sig fra den indsats, der er rettet mod ledige i andre aldersgrupper. Redskaberne i aktiveringsindsatsen er forskellige for forsikrede og ikke-forsikrede ledige. Da langt størstedelen af alle ledige 55-59-årige er arbejdsløshedsforsikrede, har vi valgt udelukkende at fokusere på den del af aktiveringsindsatsen, der omfatter de forsikrede ledige.

Aktiveringsindsatsen i forhold til forsikrede ledige i alderen 55-59 år bestod i 2004 i højere grad af ansættelse med løntilskud og i mindre grad af ordinær uddannelse sammenlignet med indsatsen i forhold til de øvrige aldersgrupper (jf. Figur 2.5). Ordinær uddannelse udgjorde således en fjerdedel af aktiveringsindsatsen over for de 55-59-årige mod 40-50 pct. af indsatsen over for de øvrige aldersgrupper. Omvendt var to tredjedele af de aktiverede 55-59-årige ansat i job med løntilskud mod op mod halvdelen af de aktiverede i de øvrige aldersgrupper. Når det gælder andelen af aktiverede i virksomhedspraktik og ”andet”, dvs. intensiv jobsøgning, særlig formidling, særligt tilrettelagte uddannelsesforløb og korte vejlednings- og afklaringsforløb, adskiller de 55-59-årige sig ikke nævneværdigt fra de øvrige aldersgrupper.

Figur 2.5. Fuldtidsdeltagere i aktivering for forsikrede ledige fordelt på aktiveringstyper, 2004. Særskilt for aldersgrupper. Procent.

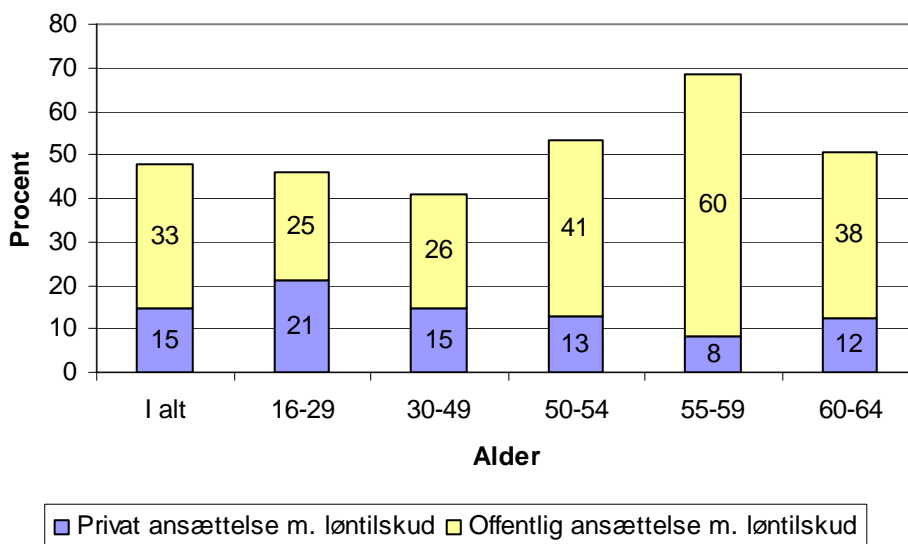

Anm.: ”Andet” omfatter intensiv jobsøgning, særlig formidling, særligt tilrettelagte uddannelsesforløb og korte vejlednings- og afklaringsforløb.

Tidligere analyser viser, at privat ansættelse med løntilskud fremmer hurtig tilbagevenden til beskæftigelse, mens offentlig ansættelse med løntilskud og uddannelse har ingen eller kun beskedne betydning for, hvor hurtigt ledige igen bliver selvforsørgende, se f.eks. Pedersen & Tranæs (2004) og Det Økonomiske Råd (2002). Endvidere anfører Beskæftigelsesministeriet (2005b), at uddannelsesaktivering er særlig problematisk for de ledige på 50 år eller derover. Det tyder således på, at effekten af at aktivere de 55-59-årige i ordinær uddannelse er meget begrænset. De nævnte undersøgelser tyder også på, at private løntilskudsjob er at foretrække frem for offentlig ansættelse med løntilskud.

Ser vi på fordelingen af ansættelse med løntilskud på offentlige og private virksomheder, fremgår det, at forsikrede ledige i alderen 55-59 år i mindre omfang aktiveres i den private sektor end tilsvarende ledige i de øvrige aldersgrupper (jf. Figur 2.6). Det drejer sig således om otte pct. af de 55-59-årige mod 15 pct. af de 16-64-årige. Det vil sige, at knap hver niende af de 55-59-årige i løntilskudsjob i 2004 er aktiveret i den private sektor mod hver tredje af de forsikrede ledige i løntilskudsjob som helhed.

Figur 2.6. Fuldtidsdeltagere i aktivering i form af ansættelse med løntilskud for forsikrede ledige i henholdsvis privat og offentlig ansættelse, 2004. Særskilt for aldersgrupper. Procent af fuldtidsdeltagere i aktivering i alt.

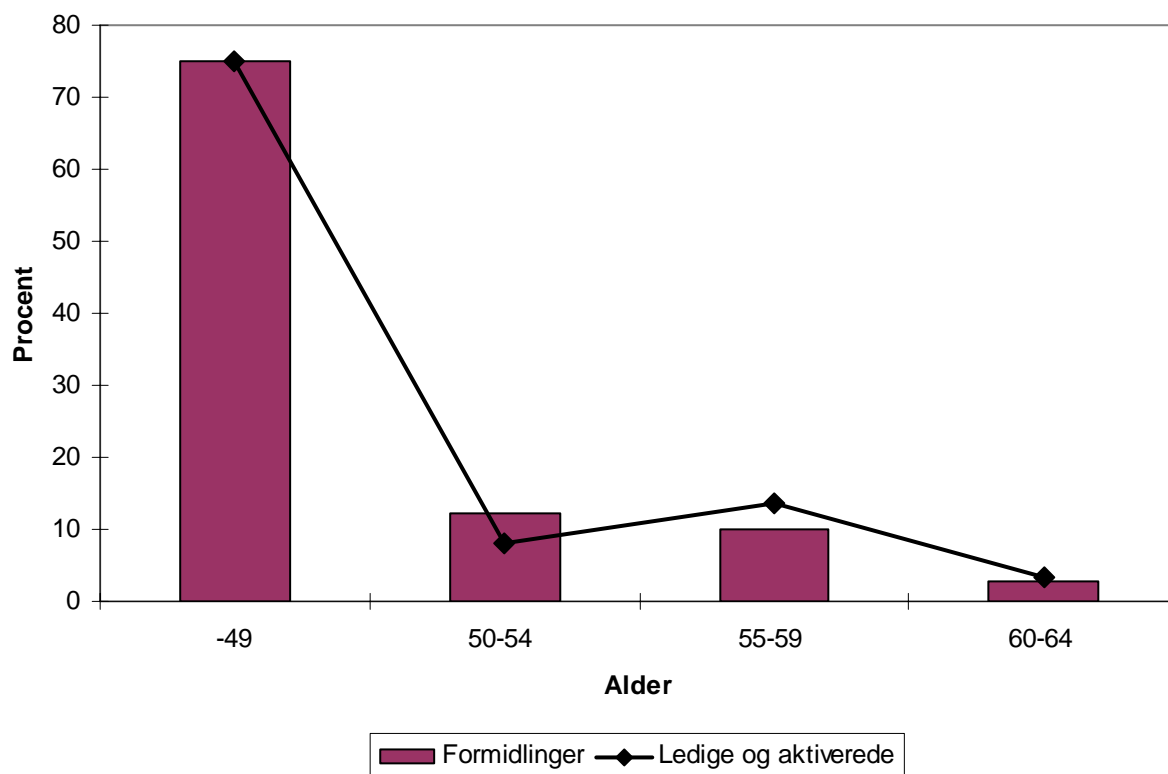
Sammensætningen af aktiveringsindsatsen i forhold til de 55-59-årige indikerer, at effekten heraf er begrænset. Uddannelsesaktivering har begrænset effekt – især for de ældre på arbejdsmarkedet, mens offentlig jobtræning generelt har begrænset effekt. Disse to aktiveringstyper udgør mere end

80 pct. af den samlede indsats over for aldersgruppen. Dertil kommer, at det mest effektive aktiveringsinstrument – privat ansættelse med løntilskud – anvendes i mindre grad over for de 55-59-årige end over for forsikrede ledige i andre aldersgrupper. Aktiveringsindsatsen må derfor formodes at være mindre effektiv i forhold til at få de 55-59-årige forsikrede ledige i arbejde igen sammenlignet med andre aldersgrupper. En forskel, der kan være medvirkende årsag til den relativt høje ledighed blandt de 55-59-årige.

2.5. AF's formidlingsindsats

I dette afsnit ser vi på, i hvilket omfang AF formidler job til 55-59-årige ledige sammenlignet med andre aldersgrupper samt på, i hvor høj grad jobformidlingen fører til, at de ledige kommer i arbejde. Opgørelserne i afsnittet er baseret på data fra Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Figur 2.7. Pladser formidlet af AF til personer på dagpenge eller kontakthjælp i alt samt ledige og aktiverede i alt fordelt på aldersgrupper, 2004. Procent.

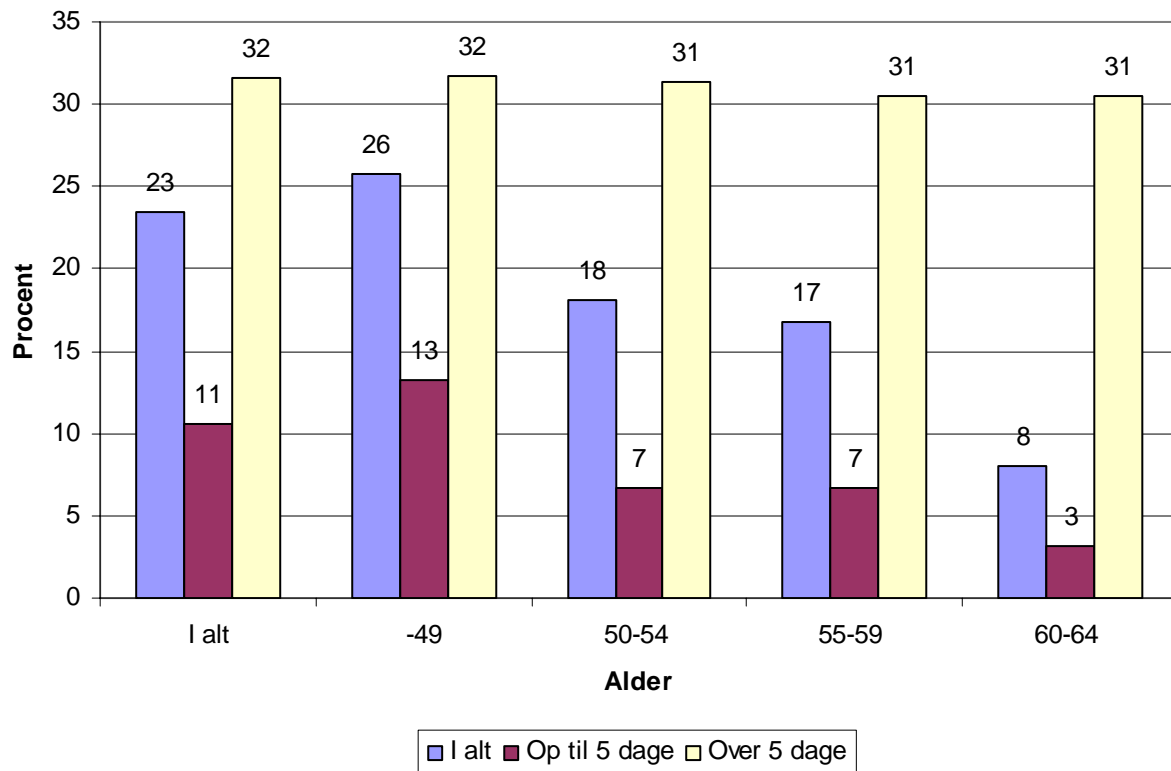
AF formidler i mindre omfang ordinære job til ledige i alderen 55-59 år end til ledige i andre aldersgrupper. Hvert tiende job, som AF formidlede i 2004, var således rettet mod 55-59-årige (jf.

Figur 2.7). Til sammenligning udgjorde de 55-59-årige 14 pct. af samtlige fuldtidsledige og -aktiverede. Den omvendte situation gjorde sig gældende for de 50-54-årige, idet 12 pct. af alle job blev formidlet til aldersgruppen på trods af, at 50-54-årige kun udgjorde otte pct. af samtlige fuldtidsledige og -aktiverede. For personer under 50 år og for 60-64-årige gjaldt, at andelen af formidlede job svarede til aldersgruppernes andel af samtlige fuldtidsledige og -aktiverede.⁴ Ser vi nærmere på AF's jobformidling rettet mod 55-59-årige, viser det sig, at efterslæbet mht. formidlede job vedrører pladser over fem dages varighed. I 2004 formidlede AF således kun syv pct. af disse pladser til 55-59-årige mod 15 pct. af pladserne op til fem dages varighed.

En mulig forklaring på, at AF i mindre omfang formidler job til 55-59-årige end til andre aldersgrupper kan være, at formidlingseffekten, dvs. andelen af formidlinger, der munder ud i ansættelse, er mindre for disse ledige end for andre aldersgrupper. Der bliver typisk henvist flere personer til samme job og i 2004 førte knap hver fjerde af AF's formidlinger til ansættelse (jf. Figur 2.8). Til sammenligning er formidlingseffekten for 55-59-årige kun 17 pct. Dette indikerer umiddelbart, at en lavere formidlingseffekt *kan* være en af forklaringerne på, at AF i mindre omfang formidler job til 55-59-årige. Skelner vi imidlertid mellem formidlingseffekten for pladser hhv. op til og over fem dages varighed, fremgår det, at den lavere formidlingseffekt for 55-59-årige udelukkende kan tilskrives en lavere effekt af at formidle job op til fem dages varighed. Effekten af at formidle pladser over fem dages varighed ligger således på knap en tredjedel for alle aldersgrupper, mens der er en vis spredning, når det gælder formidlingseffekten for pladser op til fem dages varighed. Effekten af at formidle pladser op til fem dages varighed er således syv pct. for 55-59-årige mod 11 pct. for disse formidlinger som helhed.

⁴ Samme resultat fås, hvis vi ser bort fra aktiverede, dvs. alene fokuserer på registrerede fuldtidsledige.

Figur 2.8. Formidlingseffekt af AF's formidling af pladser til personer på dagpenge eller kontanthjælp i alt samt særligt for pladser op til 5 dages varighed og pladser over 5 dages varighed, 2004. Procent.

Resultaterne indikerer, at den lavere andel af formidlinger til 55-59-årige ikke kan tilskrives en lavere formidlingseffekt. Efterslæbet vedrører således som nævnt pladser over fem dages varighed, hvor formidlingseffekten for 55-59-årige ligger fuldt på højde med effekten for andre aldersgrupper. En af forklaringerne på den høje ledighed blandt 55-59-årige kan således være, at AF i mindre omfang formidler job til ledige i denne aldersgruppe end til andre ledige. En yderligere forklaring kan dog også være, at effekten af at formidle pladser op til fem dages varighed er mindre for 55-59-årige end for andre aldersgrupper.

3. Karakteristika og årsager til arbejdsophør blandt ledige, der står til rådighed

I dette kapitel ser vi på, i hvilket omfang de ledige står til rådighed. Desuden karakteriserer vi de ledige, der står til rådighed samt belyser årsagerne til, at disse personer ophørte med det seneste job. Oplysningerne i dette kapitel bygger primært på data fra Arbejdskraftundersøgelsen, dvs. at oplysningerne er baseret på de lediges egne udsagn.

3.1. Rådighed

Der er forskelle på, i hvor høj grad ledige i forskellige aldersgrupper ønsker at arbejde. Larsen (2003) finder således på basis af tal fra 1999, at 3 ud af 4 af de ledige 50-59-årige svarer bekræftende på spørgsmålet ”Vil du gerne have et arbejde?” mod 89 pct. af de 18-29-årige, 86 pct. af de 30-39-årige og 82 pct. af de 40-49-årige. En analyse foretaget af Dansk Arbejdsgiverforening (2005) viser tilsvarende, at andelen af dagpengemodtagere i 4. kvartal 2004, der ikke står rådighed for arbejdsmarkedet, er større for de 50-66-årige end for tilsvarende ledige under 50 år. Analysen er baseret på data fra Arbejdskraftundersøgelsen gennemført af Danmarks Statistik, se Dansk Arbejdsgiverforening (2005). Rådighed tager i analysen udgangspunkt i ILO’s definition, dvs. er defineret ved, at den ledige på interviewtidspunktet (referenceugen)⁵:

- ikke er i arbejde,
- har søgt arbejde inden for de seneste fire uger og
- kan tiltræde et arbejde inden for to uger.

Opgørelsen i Dansk Arbejdsgiverforening (2005) viser, at hver femte ledig ifølge denne definition ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet. Blandt de 25-49-årige er der tale om en andel på ca. 15 pct., mens det drejer sig om ca. en fjerdedel af de 50-66-årige. Ifølge undersøgelsen er der også fle-

⁵ ILO’s definition anvendes i Arbejdskraftundersøgelsen til at definere, hvornår man er ledig. Dette indebærer, at ledige i Arbejdskraftundersøgelsen (modsat CRAM, der typisk anvendes ved opgørelse af den samlede ledighed) udover at skulle opfylde de tre kriterier, desuden er begrænset til kun at omfatte personer, der dels har været *fuldt ledige* i referenceugen. Til gengæld medtager Arbejdskraftundersøgelsen en gruppe af ikke-forsikrede ledige, der ikke er registreret i CRAM, fordi de hverken modtager kontanthjælp eller dagpenge. I vores undersøgelse, jf. afsnit 3.2, 3.3 og kapitel 4, har vi dog kun medtaget personer, hvis de er tilmeldt AF og modtager dagpenge eller kontanthjælp.

re af de 50-65-årige forsikrede ledige, der ikke ønsker at arbejde. Det drejer sig om ca. hver tiende af de 50-59-årige mod hver tyvende af de 30-49-årige.

Dansk Arbejdsgiverforening konkluderer dog også i undersøgelsen, at der har været en markant stigning i den reelle rådighed blandt de 50-66-årige siden 2001, og siden 2003 er der også færre, som ikke ønsker at arbejde blandt de forsikrede ledige.

De nævnte undersøgelser viser, at ældre ledige i mindre grad står til rådighed for arbejdsmarkedet end andre ledige. I den resterende del af dette kapitel samt kapitel 4 ser vi nærmere på, om de 55-59-årige, der står til rådighed, adskiller sig fra tilsvarende ledige i andre aldersgrupper. Vi tager således udgangspunkt i personer, der opfylder de ovennævnte kriterier. Ydermere har vi stillet som kriterium, at den ledige skal være tilmeldt AF, og være modtager af enten dagpenge eller kontanthjælp.⁶ Datasættet rummer oplysninger om 2264 personer, der opfylder disse kriterier, heraf er 52 pct. kvinder, og 48 pct. er mænd.

3.2. Karakteristik af de ledige

Med det formål at afdække, om der er årsager til ledighed, der knytter sig specifikt til de ledige 55-59-årige, som står til rådighed, sammenligner vi i det følgende disse ledige med tilsvarende ledige i andre aldersgrupper med udgangspunkt i en række karakteristika, der erfaringsmæssigt kan have betydning for ledighedsudviklingen.⁷

Ledighedsperiode

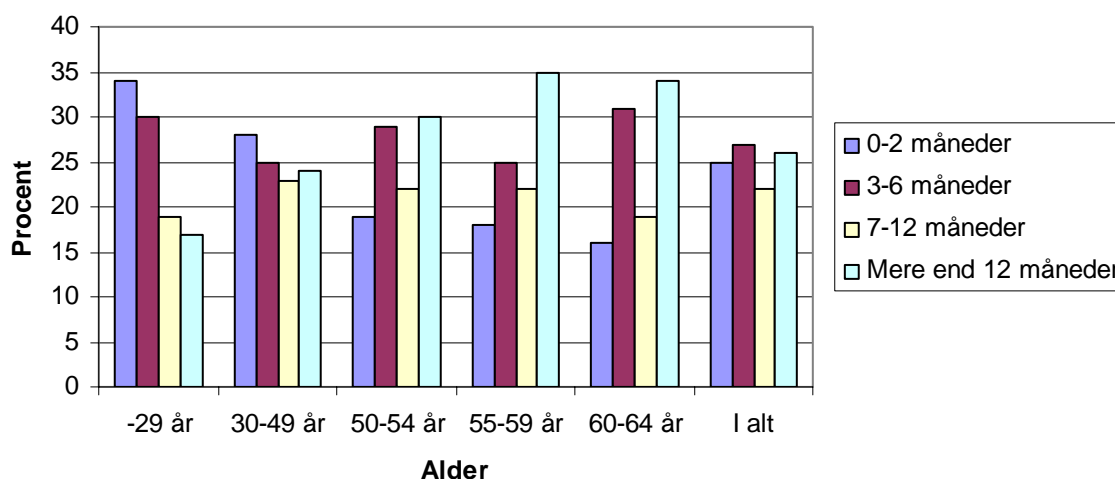
Vi har allerede berørt ledighedsgraden blandt såvel de registrerede ledige som de "bruttoledige" (jf. kapitel 2), og vi fandt bl.a., at en væsentlig større andel af de 55-59-årige er ledig i mere end 80 pct. af året sammenlignet med andre aldersgrupper. Et tilsvarende mønster viser sig ved at betragte ledighedsperioden for ledige, der står til rådighed (jf. Figur 3.1). Generelt har de 50-64-årige været ledige i længere tid end dem under 50 år, og blandt de 55-59-årige finder vi den største andel som har været ledige i mere end et år. Det drejer sig om 35 pct. Tendensen er særlig markant for de 58-

⁶ Denne afgrænsning af undersøgelsesfeltet indebærer, at der i vores gruppe af ledige kan være personer som er i aktivering, dog ikke, hvis der er tale om aktivering som f.eks. ansættelse med løntilskud. Sådanne aktiverede betragtes som beskæftigede.

⁷ Beskrivelsen siger derimod ikke noget om, i hvilket omfang ledige, der står til rådighed, adskiller sig fra befolkningen som helhed.

59-årige, hvor det er tilfældet for 40-45 pct. Til sammenligning har kun 24 pct. af de 30-49-årige gået ledig i mere end et år. Aktiverede i f.eks. ansættelse med løntilskud indgår dog ikke i opgørelsen, hvilket kan påvirke de fundne aldersforskelle, se kapitel 2.

Figur 3.1. Ledige, der står til rådighed, fordelt på, hvor længe de har været uden arbejde, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

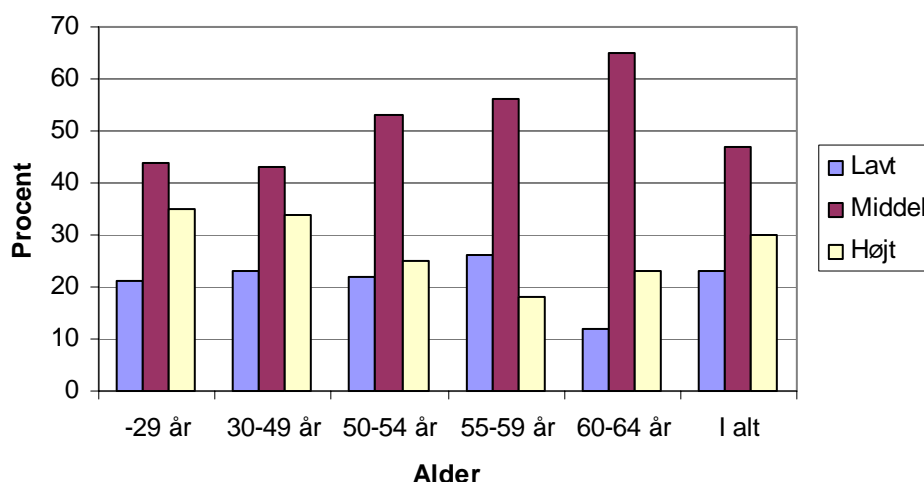

Uddannelse

Et blik på uddannelsesniveaut for ledige, der står til rådighed, viser, at 23 pct. har et lavt uddannelsesniveau, 47 pct. har en uddannelse på middelhøjt niveau, og 30 pct. har et højt uddannelsesniveau (jf. Figur 3.2). Der er tale om en relativ grov inddeling af uddannelsesniveaut, som afspejler længden af den skolegang, de ledige har deltaget i. Det vil sige, at:

- et lavt uddannelsesniveau svarer til grundskoleniveau eller en et-årig kompetencegivende uddannelse efter grundskolen,
- et middelhøjt uddannelsesniveau svarer til en lærlinge-/elevuddannelse eller en uddannelse på gymnasialt niveau, og
- et højt uddannelsesniveau indbefatter korte, mellemlange og lange videregående uddannelser.

Figur 3.2 Ledige, der står til rådighed, fordelt på højest fuldførte uddannelsesniveau, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

Ser vi bort fra de ledige under 30 år, viser det sig, at andelen af ledige med et middelhøjt uddannelsesniveau stiger med alderen, således at den største andel befinder sig i gruppen af 60-64-årige. Derudover er det de 55-59-årige, som skiller sig ud. I denne aldersgruppe finder vi den største andel med et lavt uddannelsesniveau og den mindste andel med et højt uddannelsesniveau. 55-59-årige er således den aldersgruppe, der har det laveste uddannelsesniveau samlet set blandt ledige, der står til rådighed.⁸ En del af de 60-64-årige med et lavt uddannelsesniveau har formentlig forladt arbejdsmarkedet til fordel for efterløn, hvilket forklarer, at vi ikke som forventet finder det laveste uddannelsesniveau i denne aldersgruppe. Generelt synes uddannelsessammensætningen blandt ledige, der står til rådighed, således at afspejle, at unge generelt har et højere uddannelsesniveau end ældre.

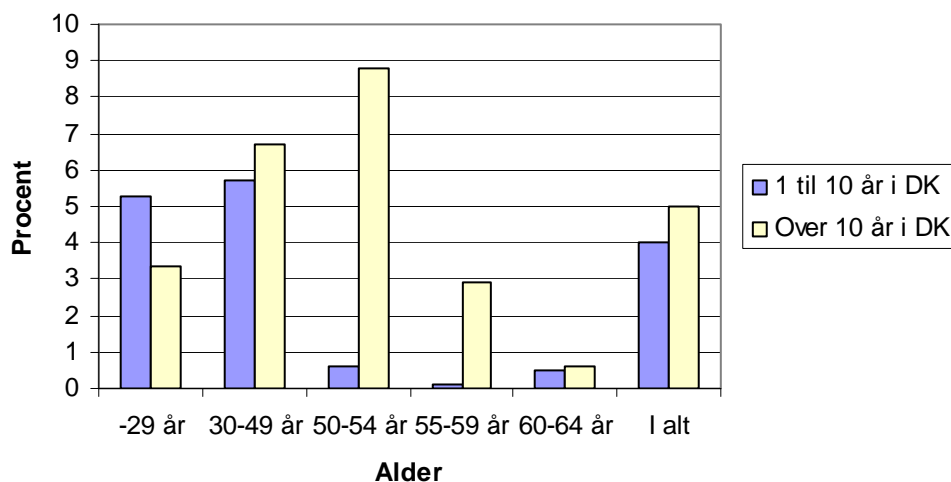
Ophold i Danmark

Det er velkendt, at der er en overledighed blandt borgere med indvandrerbaggrund samt at arbejdsmarkedstilknæytningen for denne gruppe bl.a. er påvirket af opholdstiden i Danmark, se fx Tranæs (2005) og Dahl og Jakobsen (2005). Når vi kigger på ledige, der står til rådighed, er det ifølge vore data ca. fire pct. af de 55-59-årige, der har en indvandrerbaggrund, hvoraf langt størstedelen har været bosat i Danmark i mere end 10 år (jf. Figur 3.3). Sidstnævnte gælder også for de 50-54-årige, hvor ni pct. har indvandrerbaggrund. For de 30-49-årige gælder, at 13 pct. har indvandrerbaggrund og blandt disse er der kun en lille overvægt af personer med en opholdstid på mere end 10 år. På denne baggrund er det nærliggende at udelukke anden etnisk oprindelse end dansk som en væsentlig

⁸ Opgørelsen siger derimod ikke noget om, i hvor høj grad fx personer med et lavt uddannelsesniveau i en given aldersgruppe har risiko for at blive ledige sammenlignet med tilsvarende personer i andre aldersgrupper.

forklaring på den relativt høje ledighed blandt de 55-59-årige, der står til rådighed. Tværtimod vil disse 55-59-årige fremstå med en endnu højere ledighed sammenlignet med de ledige 30-54-årige, hvis man alene betragter gruppen, som er født i Danmark.

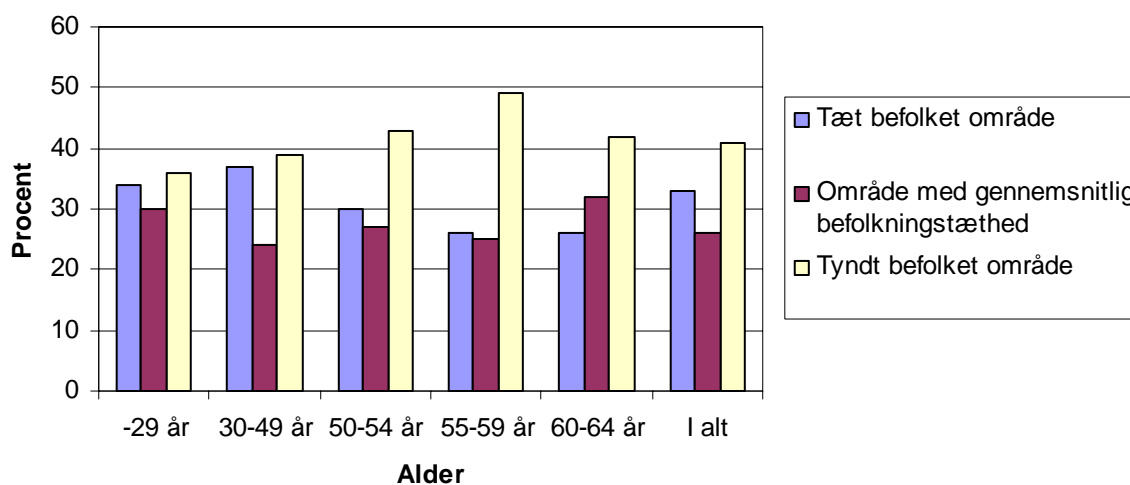
Figur 3.3. Ledige, der står til rådighed og som ikke er født i Danmark, fordelt på, om de har været i Danmark i op til 10 år eller i mere end 10 år, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent af alle ledige, der står til rådighed.

Bopæl

De ledige (der står til rådighed) er blevet inddelt efter, hvilken grad af befolkningstæthed (også kaldet urbaniseringsgrad), der er i det område, hvor de er bosat (jf. Figur 3.4). Her viser det sig, at en større andel af de 55-59-årige bor i tyndt befolkede områder set i forhold til de andre aldersgrupper. Det drejer sig om 49 pct. af de ledige 55-59-årige, mod 36-43 pct. i andre aldersgrupper. Hvis tyndt befolkede områder er ensbetydende med, at der er mere begrænsede beskæftigelsesmuligheder, kan den forskellige fordeling på bopæl være medvirkende årsag til, at 55-59-årige har en højere ledighed end andre aldersgrupper.

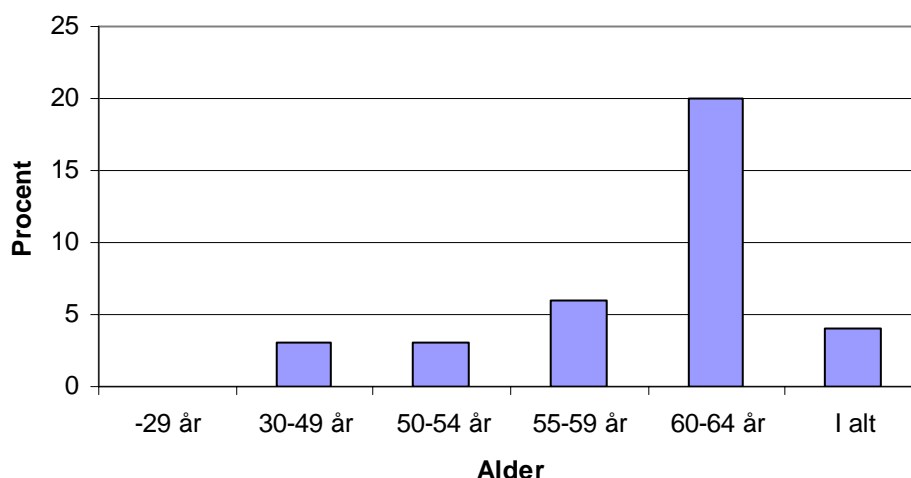
Figur 3.4 Ledige, der står til rådighed, fordelt på bopæl (kategoriseret i urbaniseringsgrader), 2004. I alt of særskilt for aldersgrupper. Procent.

Erhvervsmæssig status

Et blik på den erhvervsmæssige status i seneste stilling for ledige, der står til rådighed, viser, at der er markante forskelle på, hvorvidt de, som var i arbejde, var ansat som lønmodtagere eller var selvstændigt erhvervsdrivende (jf. Figur 3.5). Blandt de 55-59-årige var seks pct. i arbejde som selvstændige, hvilket er en dobbelt så stor andel set i forhold til de 30-54-årige. Blandt de ledige 60-64-årige var andelen til gengæld 20 pct. Dykker man yderligere ned i de enkelte årgange, viser det sig, at det er blandt de 58-62-årige, man finder den største andel af selvstændigt erhvervsdrivende. Aldersfordelingen for de ledige, der har været selvstændige, synes at være en naturlig følge af, at andelen af selvstændige også øges med alderen i arbejdsstyrken som helhed.

Figur 3.5 Ledige, der står til rådighed, som var selvstændigt erhvervsdrivende eller medarbejdende familiemedlem i seneste stilling, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent af samtlige, der var i arbejde forud for ledighedsperioden.

Fag i seneste stilling

En fordeling over, hvilke fag de ledige, der står til rådighed, arbejdede indenfor i deres seneste stilling, viser, at en større andel af de 55-59-årige arbejdede med ledelse på øverste plan i forhold til de ledige under 55 år, dog er det en mindre andel end blandt de ledige 60-64-årige (jf. Tabel 3.1). Disse aldersbetingede forskelle afspejler givetvis, at det typisk tager tid at arbejde sig op til at blive leder.

Tabel 3.1 Ledige, der står til rådighed, fordelt på fag i seneste stilling, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

	-29 år	30-49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år	I alt
Ledelse på øverste plan	1	3	2	5	12	3
Arbejde, der forudsætter færdigheder på højeste niveau	5	11	9	7	10	9
Arbejde, der forudsætter færdigheder på mellemniveau	12	19	22	16	17	17
Kontorarbejde	10	13	9	17	18	13
Salgs-, service- og omsorgsarbejde	24	16	11	14	7	16
Håndværkspræget arbejde	22	9	10	16	13	13
Proces- og maskinoperatørarbejde samt transport- og anlægsarbejde	7	10	19	6	6	10
Andet arbejde	19	19	18	19	17	19

Vi finder ydermere den mindste andel som arbejdede med proces-, maskinoperatørarbejde, samt transport- og anlægsarbejde blandt de 55-59-årige. Salgs-, service- og omsorgsarbejde udgør samti-

dig en væsentlig større andel af det seneste arbejde for de ledige under 50 år end for de ledige 50-64-årige.

Der er i det hele taget væsentlige forskelle på, hvilke fag de ledige senest arbejdede i, når de opdeles efter alder. Forskelle, der bl.a. kan være en følge af, at uddannelsesniveaut som nævnt er forskelligt i de enkelte aldersgrupper.

Opsamling

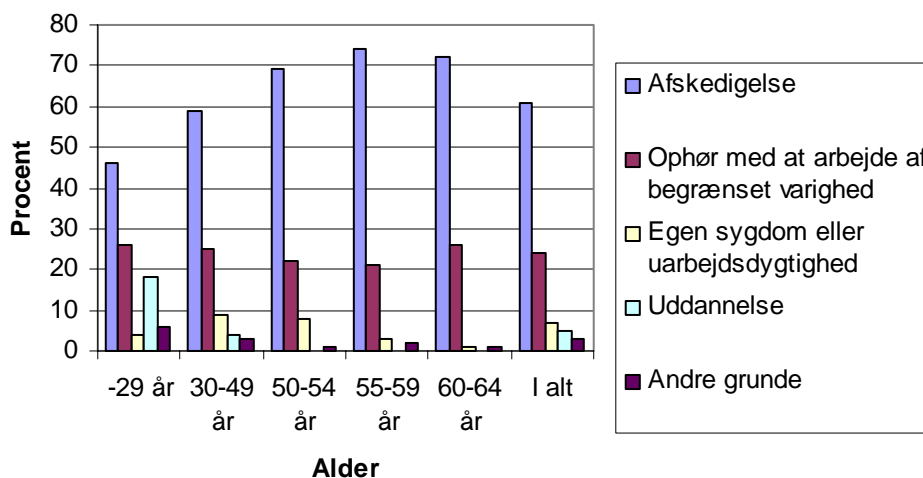
Udover forskellene mht. seneste stilling viser vores karakteristik af ledige, der står til rådighed, at 55-59-årige adskiller sig ved, at de i højere grad har været ledige i mere end et år, at de har det laveste uddannelsesniveau, at de i mindre grad består af personer med indvandrerbaggrund, at de i højere grad er bosat i tyndt befolkede områder og i højere grad end yngre ledige tidligere har været selvstændigt erhvervsdrivende. De skitserede forskelle mht. uddannelsesniveau, bopæl samt tidligere branche og ansættelsesforhold kan være medvirkende årsag til de 55-59-åriges relative høje ledighed.

3.3. Hovedårsag til ophør med seneste job

I 2004 var hovedårsagen til ledighed ifølge registerdata fra Danmarks Statistiks Statistikbank for ca. 56 pct. af alle forsikrede ledige, at de var blevet sagt op af deres arbejdsgiver. Denne opgørelse er desværre ikke opdelt på alder. Andelen, der angiver afskedigelse som hovedårsag, udgør ifølge vore data ca. 61 pct. af de ledige, der står til rådighed (jf. Figur 3.6). Ser vi bort fra gruppen af 60-64-årige, stiger andelen med alderen, og den er således størst for de 55-59-årige. Her angiver 3 ud fra 4, at de er blevet afskediget fra deres seneste arbejde.⁹

⁹ Hvis dem, der forlader deres arbejde til fordel for uddannelse, fjernes fra opgørelsen, formindsker det forskellene en smule, men det er ikke nok til at forklare hele forskellen.

Figur 3.6. Ledige, der står til rådighed, fordelt på hovedårsag til ophør med sidste job eller aktivitet, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

Vi har foretaget en egentlig analyse af alderens indflydelse på risikoen for at være blevet afskediget fra det seneste arbejde, hvor dem, som har forladt deres arbejde til fordel for uddannelse, er frasorteret. Samtidig har vi kontrolleret for andre faktoreres indflydelse, herunder køn, uddannelsesniveau, ophold i DK, befolkningstæthed ved bopæl og branche i seneste arbejde. Resultatet heraf antyder umiddelbart, at alder har en selvstændig betydning for afskedigelsesrisiko for ledige, der står til rådighed og at risikoen er størst for de 55-59-årige (jf. Bilag), dvs. at 55-59-årige generelt har større risiko for at blive afskediget end andre aldersgrupper. Imidlertid indikerer analyser baseret på tal for dagpengeberettigede for 2001, jf. Dansk Arbejdsgiverforening (2003), at 55-59-årige ikke har større risiko for at blive opsagt fra deres job end andre aldersgrupper. I givet fald kan resultatet af vores analyse – snarere end at være udtryk for høj afskedigelsesrisiko – blot indikere, at 55-59-årige, der står til rådighed og som er blevet afskediget fra deres seneste job, har sværere ved at komme i arbejde igen end afskedigede i andre aldersgrupper. Datamaterialet giver imidlertid ikke mulighed for at sige noget om, hvorvidt denne forskel i så fald kan tilskrives, at afskedigelse i højere grad er stigmatiserende for 55-59-årige end for andre aldersgrupper eller om forskellene udelukkende er et resultat af, at 55-59-årige ledige generelt er længere om at komme i arbejde efter en ledighedsperiode end andre ledige.

4. Jobsøgning for ledige, der står til rådighed

I dette afsnit ser vi på den jobsøgning som ledige, der står til rådighed, foretager.¹⁰

Søgeperiode

Ideelt ser bør ledige aktivt søge arbejde i hele den periode, hvor de er ledige. Det viser sig, at andelen af ledige, der står til rådighed og som har søgt arbejde i henholdsvis 12-17 måneder og 24-47 måneder, stiger betydeligt med alderen (jf. Tabel 4.1). Mest markant er det dog, at 11 pct. af de 55-59-årige har søgt arbejde i mere end fire år, mens denne andel udgør en til to pct. i de resterende aldersgrupper. Det generelle billede er, at væsentlig flere af de 50-64-årige har søgt arbejde i mindst et år sammenlignet med de ledige under 50 år. Det afspejler givetvis, at de ledige 50-64-årige generelt er ledige i længere tid end dem under 50 år. En korrelationsanalyse viser da også en markant positiv sammenhæng mellem de to forhold¹¹. Det vil sige, at jo længere tid den enkelte har gået ledig, jo længere tid har vedkommende også søgt arbejde. Styrken af denne sammenhæng befinder sig på et ganske ensartet niveau, når de ledige sammenlignes på tværs af aldersgrupperne¹². Med udgangspunkt i de lediges egne udsagn om søgeperioden er der altså ikke noget, der indikerer, at 55-59-årige, der står til rådighed, er længere tid om at komme i gang med at søge nyt arbejde end andre ledige.

Tabel 4.1
Ledige, der står til rådighed, fordelt på, hvor længe de har søgt arbejde, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

	-29 år	30-49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år	I alt
Søgning endnu ikke påbegyndt	1	2	4	1	2	2
Under 1 måned	16	9	9	5	5	10
1-2 måneder	22	16	11	8	12	15
3-5 måneder	24	21	21	13	14	20
6-11 måneder	22	26	21	19	28	23
12-17 måneder	8	12	16	20	20	13
18-23 måneder	3	6	5	8	4	5
24-47 måneder	3	6	12	16	15	8
4 år og derover	0	2	2	11	1	3

¹⁰ Opgørelserne i kapitlet bygger på data fra Arbejdskraftundersøgelsen, dvs. er baseret på lediges egne udsagn.

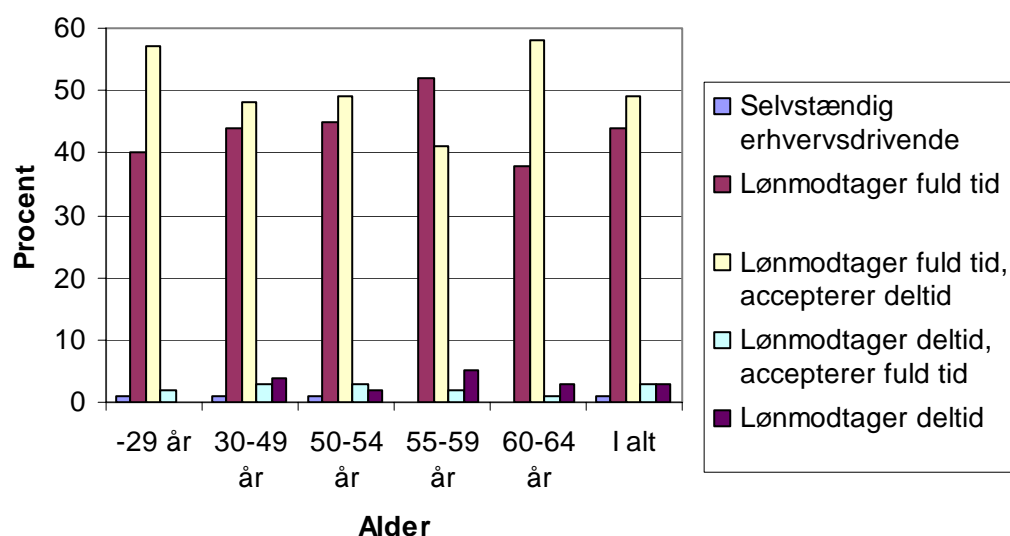
¹¹ Sammenhængen er testet ved Pearsons korrelationskoefficient med værdien 0.6, som er stærkt signifikant.

¹² Pearsons korrelationskoefficient fordelt på alder. -29 årige=0,3 30-49-årige=0,6 ; 50-54-årige=0,6 ; 55-59-årige=0,6 ; +60-årige=0,7.

Arten af det søgte arbejde

Når vi kigger på karakteren af det arbejde, de ledige (der står til rådighed) søger, viser det sig, at en pct. af de ledige ønsker at blive selvstændigt erhvervsdrivende, 93 pct. ønsker et lønmodtagerjob på fuld tid, hvoraf lidt over halvdelen accepterer, hvis der bliver tale om deltid. Seks pct. ønsker deltid, hvoraf halvdelen accepterer fuld tid (jf. Figur 4.1). Ingen i gruppen af ledige 55-59-årige ønsker at blive selvstændige, men derimod ønsker mere end halvdelen et fuldtidsarbejde (og ønsker ikke deltid). Det er syv til otte procentpoint mere end blandt de ledige 30-54-årige. Seks pct. af de 55-59-årige ønsker deltid mod henholdsvis syv og fem pct. af de 30-49-årige. Der er altså ikke noget, der tyder på, at de 55-59-årige ledige, der står til rådighed, er mere interesserede i deltidsarbejde end andre. Hvorvidt man er i fuldtids- eller deltidsarbejde har betydning for retten til fuld efterløn, hvilket kan tænkes at have indflydelse på ledige 55-59-åriges ønsker om fuldtidsarbejde.

Figur 4.1 Ledige, der står til rådighed, fordelt på arten af det søgte arbejde, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

Søgemetoder

De ledige er blevet spurgt om, hvilke metoder de har anvendt i deres jobsøgning i de fire foregående uger og på et enkelt område viser de 55-59-årige, der står til rådighed, at skille sig ud (jf. Tabel 4.2). 52 pct. af denne gruppe har indrykket eller svaret på stillingsopslag i aviser, fagblade eller på Internettet mod 64-68 pct. af de udvalgte ledige under 55 år. Det ser også ud til, at en mindre andel af de 55-59-årige har henvendt sig direkte til arbejdsgivere og til venner og familie sammenlignet med de andre aldersgrupper. Forskellene er dog ikke lige så markante som ved førstnævnte søgemetode.

Tabel 4.2

Metoder anvendt til jobsøgning de fire foregående uger af ledige, der står til rådighed, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

	-29 år	30- 49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år.	I alt
1. Henvendt sig til offentligt arbejdsformidlingskontor	68	71	77	72	74	71
2. Henvendt sig til privat arbejdsformidlingskontor	3	2	2	3	2	3
3. Henvendt sig direkte til arbejdsgiverne	72	64	67	62	64	66
4. Henvendt sig til venner, familie, fagforeninger mv.	51	56	57	53	58	55
5. Indrykket eller svaret på stillingsopslag i aviser, fagblade eller på Internettet	68	67	64	52	52	64
6. Læst stillingsannoncer i aviser, fagblade eller på Internettet	90	92	94	94	96	92
7. Søgt efter grunde, lokaler, udstyr mm.	1	1	0	0	1	1
8. Forhørt sig om tilladelser, licenser eller finansielle midler	0	0	0	0	0	0
9. Anden metode	2	1	1	1	2	1

De ledige, der står til rådighed, har yderligere haft mulighed for at angive, om de har gennemført test eller været til jobsamtale i forbindelse med jobsøgningen i de fire foregående uger, og om de afventer svar eller henvendelser fra arbejdsgivere eller AF eller resultater fra en udvælgelsesprøve (jf. Tabel 4.3). Her skiller de 55-59-årige sig igen ud, idet kun én pct. af gruppen har været til jobsamtale mod tre pct. blandt de tilsvarende 30-54-årige, og derudover er det kun lidt mere end halvt så mange af de 55-59-årige, der afventer svar på en jobansøgning sammenlignet med de 30-54-årige.

Tabel 4.3

Oplevelser ved jobsøgning de fire foregående uger for ledige, der står til rådighed, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

	-29 år	30- 49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år.	I alt
1. Gennemført test eller jobsamtale	6	3	3	1	2	3
2. Afventer svar på jobansøgning	20	23	21	12	10	20
3. Afventer henvendelse fra et offentligt arbejdsformidlingskontor	1	3	2	2	1	2
4. Afventer resultat af udvælgelsesprøve med henblik på ansættelse i den offentlige sektor	0	0	0	0	0	0

Vi har talt op, hvor mange af de ni søgemetoder, de ledige, der står til rådighed, har benyttet i de fire foregående uger, og der viser sig ikke at være nævneværdige forskelle på aldersgrupperne (jf.

Tabel 4.4). For alle fem grupper gælder, at de i gennemsnit bruger knap fire metoder til jobsøgning. Der er således ikke tegn på, at de 55-59-årige ledige benytter færre søgemetoder end andre ledige.

Tabel 4.4
Ledige, der står til rådighed, fordelt på, hvor mange jobsøgningsmetoder de har anvendt i de fire foregående uger, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent.

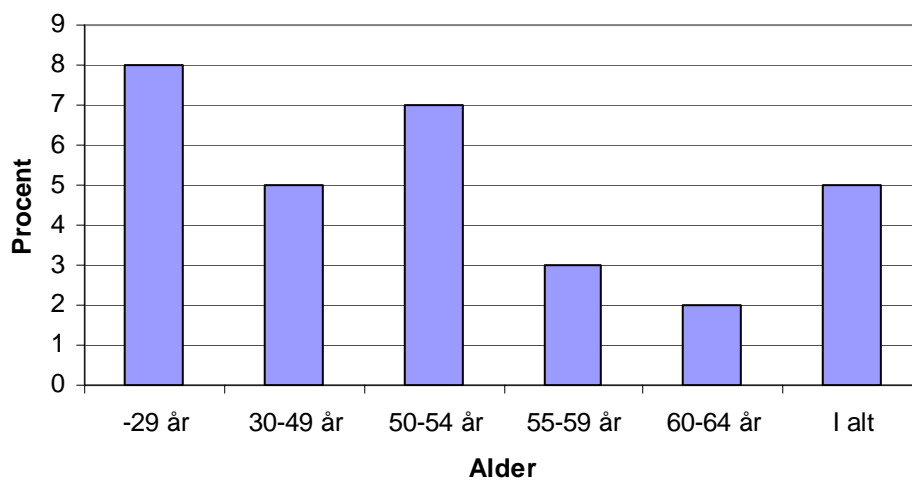
	-29 år	30-49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år	I alt
1 metode	5	5	1	6	6	5
2 metoder	12	15	16	18	23	15
3 metoder	20	24	25	27	17	23
4 metoder	43	31	34	30	28	33
5 metoder	18	23	23	18	24	21
6 metoder	1	2	1	1	1	2
7 metoder	0	0	0	0	1	0
8 metoder	0	0	0	0	0	0

Det samlede billede af forskellene i anvendelsen af søgemetoder indikerer, at de ledige 55-59-årige i mindre grad søger ud på arbejdsmarkedet via svar på jobannoncer eller brug af deres personlige netværk. Derimod er der ikke noget, der peger på, at de benytter færre metoder til jobsøgning samlet set. Alligevel er der væsentlig færre i aldersgruppen, som har været til jobsamtale eller som afventer svar på en jobansøgning. Hvorvidt sidstnævnte fænomen er et udtryk for et lavt aktivitetsniveau eller manglende udbytte af jobsøgningen er ikke muligt at vurdere på basis af det anvendte datamateriale.

Chance for ansættelse

En del af de ledige, der står til rådighed, har udsigt til at starte på et arbejde inden for en periode på tre måneder. Det drejer sig alt i alt om fem pct. (jf. Figur 4.2). De 55-59-åriges andel er tre pct. Til sammenligning er andelen, som har udsigt til at starte i arbejde, dobbelt stor så blandt de 50-54-årige – en forskel, der kan medvirke til at forklare, at 50-54-årige har lavere ledighedsprocent end andre aldersgrupper, se afsnit 2.2. Eriksson og Lagerström (2004), der beskæftiger sig med chancen for at blive kontaktet af en arbejdsgiver, hvis man har sit cv liggende i en jobbank (database), finder ligeledes, at alder har betydning. Undersøgelsen viser således, at chancen for at blive kontaktet af en arbejdsgiver forringes med alderen. I undersøgelsen er der taget højde for en lang række karakteristika ved de jobsøgende herunder jobkvalifikationer.

Figur 4.2 Ledige, der står til rådighed, som skal starte i arbejde inden for en periode på tre måneder, 2004. I alt og særskilt for aldersgrupper. Procent af alle ledige, der står til rådighed.

Litteratur

- Beskæftigelsesministeriet (2005a): *Ledighed blandt de 50-65-årige. Serviceeftersyn – Flere i Arbejde, Analysepapir 4*. KUC, overvågningsenheden. København. www.bm.dk.
- Beskæftigelsesministeriet (2005b): *Analyse af udfordringerne. Serviceeftersyn af Flere i arbejde*. København.
- Dahl, K. M. og Jakobsen, V. (2005): *Køn, etnicitet og barrierer for integration*. København: Socialforskningsinstituttet 05:01.
- Dansk Arbejdsgiverforening (2003): *Ældre & arbejdsmarkedet*. København.
- Dansk Arbejdsgiverforening (2005): *Reel rådighed (interviewbaseret, 4. kvartal 2004)*. DA Overvågning, Arbejdsmarked. København.
- Det Økonomiske Råd (2002): *Dansk Økonomi, efterår 2002. Konjunkturvurdering*. Det danske arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitikken. København.
- Eriksson, S. og Lagerström, J., (2004): Competition between employed and unemployed job applicants: Swedish evidence. IFAU, *Working Paper 2004:2*.
- Geerdsen, L.P. (2006): Is there a threat effect of labour market programmes?, Under udgivelse i *Economic Journal* (2006).
- Geerdsen, L.P. og Graversen, B.K. (2002): Øger udsigten til aktivering de lediges jobsøgning? *Samfundsøkonomen*, november 2002:7.
- Larsen, C.A. (2003): Økonomiske incitament, søgeadfærd og integration på arbejdsmarkedet, i: Goul Andersen, J. (red): *Marginalisering og velfærdspolitik. Arbejdsløshed, jobchancer og trivsel*. København.
- Pedersen, L. og Tranæs, T. (2004): *Det danske arbejdsmarked – resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets forskning*. København: Socialforskningsinstituttet 04:12.
- Rosholm, M. og Svarer, M. (2004): Estimating the Threat Effect of Active Labour Market Programmes. *Working paper 2004-06*, Institut for Økonomi, Aarhus Universitet.
- Tranæs, T. (2005): Hvorfor er indvandrere blevet stadig dårligere integreret på arbejdsmarkedet?, i: Socialforskningsinstituttet (2005): *Etniske minoriteter – et nyt proletariat? Social Forskning*, tema, marts.
- Velfærdskommissionen (2005a): *Fremtidens velfærd. Sådan gør andre lande*. Analyserapport. København. www.velfaerd.dk.
- Velfærdskommissionen (2005b): *Befolkningsudvikling, velstandsdilemma og makroøkonomiske strategier*. Teknisk analyserapport. København. www.velfaerd.dk.

Bilag

Bilagstabel Logistisk regressionsanalyse af faktorer af betydning for, om ledige, der står til rådighed, er blevet afskediget fra deres seneste stilling¹³.

Variabel	Gruppering	B (Effekt)	P (Signifikansniveau)
Alder	-49 år	÷	***
	50-54 år	÷	*
	55-59 år	Ref.	**
	60+ år		0
Køn	Mand	Ref.	***
	Kvinde	÷	***
Urbaniseringsgrad	Tæt befolket område	Ref.	0
	Gennemsnitligt befolket område		
	Tyndt befolket område		
Ophold i DK	Født i DK	Ref.	***
	1 til 10 år i DK	÷	***
	Mere end 10 år i DK	÷	*
Uddannelse	Lavt	÷	***
	Middel	Ref.	***
	Højt	÷	0
Fag	Salg- service- og omsorgsarbejde	Ref.	***
	Andet arbejde		0
	Færdigheder på højeste niveau på området	+	**
	Håndværkspræget arbejde	+	***
	Kontorarbejde	+	***
	Ledelse på øverste plan	+	***
	Proces-, maskin-operatør, transport- og anlæg	+	***

¹³ Læsevejledning: For hver variabel der indgår i regressionen er angivet en referencekategori (Ref.), som de andre kategorier vurderes i forhold til. Et plustegn ud for en kategori betyder, at risikoen for afskedigelse er større for den pågældende kategori i forhold til referencekategorien, et minustegn betyder det modsatte. Derudover er det angivet ud for referencekategorien, hvorvidt den pågældende variabel har en statistisk signifikant effekt. En stjerne betyder svagt signifikant, tre stjerner stærkt signifikant og 0 betyder at variabelens effekt er insignifikant. Tilsvarende er det angivet, om variabelnes kategorier er signifikant forskellige fra referencekategorien.